

Taloustoimittajat ry

Valtiovarainministeriö / Armi Taipale, Annina Tanhuanpää

Lausuntopyyntö: VM033:00/2014

Asianumero: 2317/03.01.00/2014

Hallituksen esityksestä laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Taloustoimittajat ry. antaa pyynnöstä lausunnon ”luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi”.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta sekä kumottavaksi voimassa oleva samanniminen laki. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi osakeyhtiölakia, arvo-osuustileistä annettua lakia, arvopaperitileistä annettua lakia, sijoituspalvelulakia sekä Finanssivalvonnasta annettua lakia. Lisäksi ehdotetaan teknisiä muutoksia useisiin muihin arvopaperimarkkinoita koskeviin lakeihin.

Yhdistystä on pyydetty keskittymään lausunnossa ehdotuksiin osakeomistuksen yleisöjulkisuuden turvaamisesta ja viranomaisten tiedonsaannin turvaamisesta, kun tiedot arvopaperien omistajista ovat ulkomaisessa arvopaperikeskuksessa tai ulkomaisessa säilyttäjäpankissa.

Lausunnon pyytjä (VM) on myös toivonut, ettei kesällä 2014 toimitettua lausuntoa tai lausuntokierroksella 2014 esitettyjä seikkoja toistettaisi. Taloustoimittajat ry. pyrkii ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan lausunnon pyytäjän toiveen. Huomautamme kuitenkin, että itse asia eli osakkeiden hallintarekisteröintimahdollisuuden laajentaminen koskemaan suomalaisia sijoittajia on sama kuin aiemmin annettussa lausunnossa, mistä syystä päällekkäisyyttä aiemman lausunnon (VM033:00/2014 697/00.01/2014) kanssa ei voida täysin välttää.

Työryhmä on siis aiemmin ehdottanut osakkeiden hallintarekisteröintimahdollisuuden laajentamista koskemaan suomalaisia sijoittajia. Lisäksi työryhmä on ehdottanut, että muutoksen aiheuttamia puutteita julkisuuteen paikattaisiin uudella viranomaisrekisterillä. Taloustoimittajat ry. on jo aiemmassa lausunnossaan vastustanut ja vastustaa edelleen selkeästi ehdotettuja muutoksia, koska katsomme, että ehdotetut muutokset heikentäisivät yleisöjulkisuuden tasoa oleellisesti.

Lausunnossa käymme läpi joitakin esityksen yksityiskohtia yleisön ja tiedotusvälineiden näkökulmasta. Keskitymme pyydetyllä tavalla osakeomistusten yleisöjulkisuuden turvaamiseen.

YLEISTÄ

VM:n lausuntopyyntöissä todetaan, että esityksen tarkoituksena on tehdä Euroopan unionin niin sanotun arvopaperikeskusasetuksen voimaantulosta (17.9.2014) johtuvat välttämättömät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Myös aiemman työryhmätyön taustalla oli EU:n arvopaperikeskusasetus, joka yhdenmukaistaa arvopaperien selvitystä ja kannustaa arvopaperikeskusten kilpailuun unionissa. Asetus antaa yrityksille mahdollisuuden laskea osakkeitaan liikkeelle missä hyvänsä lain vaatimukset täyttävässä arvopaperikeskuksessa. Suomessa yhtiöillä eli liikkeeseenlaskijoilla on tähän asti ollut vain yksi vaihtoehto, suomalainen Euroclear Finlandin ylläpitämä arvo-osuusjärjestelmä.

Suomalaisten sijoittajien on lain mukaan pidettävä osakkeensa suorassa omistuksessa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että arvopaperikeskuksessa jokaisella sijoittajalla on oma tili. Yleisöjulkista on osakkeenomistajan nimi, osoite ja omistuksessa olevat arvopaperit ja niiden määrät. Ulkomaisilla sijoittajilla on mahdollisuus omistaa osakkeet hallintarekisteröityjen tilien kautta. Heidän osaltaan arvopaperikeskuksessa julkista on hallintarekisteröinnin hoitajan (esimerkiksi pankin) tiedot.

Jatkossa yrityksillä on asetuksen myötä siis mahdollisuus valita käyttämänsä arvopaperikeskus.

Näkemyksemme on, että asetukseen sisällytettiin poikkeus, jonka mukaan yksilöllistä asiakaserottelua on tarjottava ilman valinnanmahdollisuutta sellaisten maiden kansalaisille ja asukkaille, joiden kansallisessa lainsäädännössä tätä asetuksen voimaantullessa edellytetään, kunnes tuo lainsäädäntö muutetaan tai kumotaan sen tavoitteet eivät ole enää

ajankohtaisia. Tämä suoran omistuksen mallia käyttävien maiden vaatimuksesta tehty lisäys mielestämme mahdollistaa suomalaisen hallintarekisteröintikiellon säilyttämisen.

Suomalainen lainsäädäntö ei voi suoraan velvoittaa ulkomaalaista arvopaperikeskusta, mutta suomalaisyhtiö voidaan velvoittaa käyttämään riittävää palvelua tarjoavaa arvopaperikeskusta.

Olennaista mielestämme on, että tällä hetkellä suomalaisten sijoittajien omistukset ovat jatkuvasti yleisöjulkisuuden saavutettavissa. Esityksen mukainen malli heikentäisi pahimmillaan olennaisesti omistusten julkisuutta Suomessa.

Taloustoimittajain yhdistyksellä ei sinänsä ole mitään arvopaperikeskusten kilpailun lisäämistä vastaan. Katsomme, että suomalaisyritykset voivat laskea arvopapereitaan liikkeelle muidenkin arvopaperikeskusten kuin Euroclearin välityksellä. Tärkeintä kuitenkin on, että nykyinen julkisuuden taso säilytetään ja suomalaiset yhtiöt velvoitetaan käyttämään sellaista arvopaperikeskusta, joka pystyy tarjoamaan ajantasaisten osakasluetteloiden ylläpitoa.

OSAKASLUETTELOIDEN MERKITYS MEDIALLE JA YLEISÖLLE

Median keskeinen tehtävä on seurata vallankäyttöä yhteiskunnassa ja välittää siitä tietoa yleisölle. Osakasluettelot ovat tässä tehtävässä oleellinen tietolähde. Niistä käy ilmi, kuka tai ketkä ovat yhtiöiden takana todellisia vallankäyttäjiä. Niiden perusteella voidaan myös tarkastella yhteiskunnallisesti merkittävien henkilöiden ja toimijoiden kytkentöjä.

Medialla ja yleisöjulkisuudella on merkittävä rooli väärinkäytösten ja korruptiivisen toiminnan ehkäisijänä. Pelkästään tieto siitä, että vallankäyttäjien omistuksia seurataan, estää heitä ryhtymästä epäeettisiin tai mahdollisesti laittomiin hankkeisiin.

Toimittajat käyttävät yhtiöiden osakasluetteloita erilaisiin, juttukohtaisesti vaihteleviin tarkoituksiin. Etukäteen on mahdotonta sanoa, kenen omistukset ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä ja kiinnostavia tulevina vuosina, joten hallintarekisteröintikiellon rajaukset ja julkistettavien omistusten osakemäärärajoitukset ovat ongelmallisia. Yksinkertaisinta on, että kaikkien omistukset ovat kaiken aikaa yleisöjulkisuuden saavutettavissa.

Kaikki osakasluetteloiden avulla tehtävä journalismi ei liity väärinkäytösepäilyihin. Osakasluetteloiden sisältämät tiedot auttavat hahmottamaan talouden rakenteita yhteiskunnassamme ja omistustietoja käytetään sijoittajien toimien seuraamiseen jatkuvasti erityisesti talousmedioissa.

Osakasluetteloita on voitu hyödyntää myös tieteellisiin tutkimuksiin. Arvopaperikeskuksen kattavalla ja 90luvulle ulottuvalla tietokannalla on tehty ainutlaatuista, kansainvälisesti arvostettua tutkimusta osakesijoittamisesta. Taloustoimittajat ry:n mielestä tällaisen tutkimuksen jatko on turvattava.

Omistuksen salaamisen edistäminen on haitallista myös sijoittajien ja markkinoiden yleisen toimivuuden kannalta. Omistus pohja on oleellista tietoa sijoittajille, velkojille ja muille yhtiöön sidoksissa oleville tahoille.

On selvää, että osakeomistuksen julkisuudessa on nykytilassakin vielä puutteita, esimerkiksi ulkomaisten sijoittajien piiloutuminen hallintarekisteröinnin taakse ja suomalaisten hallintarekisterin hyödyntäminen. Puutteista huolimatta Suomi on kansainvälisesti katsottuna edelläkävijä. Maamme on perinteisesti sijoittunut Transparency Internationalin kansainvälisessä korruptiovertailussa kärkisijoille. Hyvään sijoitukseen vaikuttavat yhteiskunnan avoimuutta tukevat rakenteet. Yksi tällainen rakenne on osakeomistuksen julkisuus. Kun yritysten omistustiedot ovat julkisia, esimerkiksi korruption kautta saatavan taloudellisen hyödyn kanavointi on vaikeampaa kuin maissa, joissa yritystoiminnan harjoittaminen peiteltyemmin on mahdollista.

Suurin mahdollinen läpinäkyvyys markkinoilla voi nähdäksemme ehkäistä myös finanssikriisin kaltaisten taloudellisten katastrofien syntymisen.

VALMISTELUN AIKATAULUSTA

Nähdäksemme esityksessä on varsin heikosti pohdittu rekisterin käytännön toteuttamista. Samalla hallintarekisteröinnin laajentamista halutaan edistää poikkeuksellisella kiireellä.

Taloustoimittajat ry. oudoksuu kiirettä, jolla hallintarekisteröinnin laajentaminen halutaan viedä läpi. Myös tämän lausunnon antamiselle on ollut aikaa alle kaksi viikkoa, mikä on huomattavan lyhyt aika, ottaen huomioon lakiluonnoksen laajuuden (220 sivua).

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI KÄYTÄNNÖSSÄ

Yksi keskeisimmistä EU:n arvopaperikeskusasetuksen tuomista muutoksista on se, että arvopaperin liikkeeseenlaskijalla on oikeus vapaasti valita käyttämänsä arvopaperikeskus EU-alueella hyväksytyistä arvopaperikeskuksista.

Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa siirrytään asetuksen mukaiseen järjestelmään siirtymäajan jälkeen. Asetuksen sallimaa poikkeussääntöä käytetään, jotta julkisen kaupankäynnin kohteena olevien osakkeiden yleisöjulkisuus voidaan ylläpitää Suomessa vähintään nykytasolla. Jos suomalaisyhtiön osakkeet on laskettu liikkeelle Suomessa, suomalaisten osakeomistukset tulee esityksen mukaan säilyttää kahden vuoden siirtymävaiheen aikana suoraan hallituilla tileillä. Ulkomailla liikkeeseen lasketut osakkeet tulee säilyttää yksilöllisesti asiakaserotellulla tilillä, joka voi tarkoittaa suoraan hallitun tilin lisäksi myös säilyttäjän nimissä olevaa eroteltua tiliä. Siirtymäajan jälkeen suomalaisten osakeomistukset suomalaisen yhtiön Suomessa liikkeeseenlasketuissa osakkeissa saadaan vapaasti hallintarekisteröidä. Siirtymäaikana Suomessa toimivat arvopaperien säilyttäjät rakentaisivat järjestelmän, jolla osakkeiden omistustiedot saadaan yleisön saataville keskitetysti säilyttäjien omista asiakasjärjestelmistä.

Lakiluonnoksen perusteella Taloustoimittajat ry. katsoo, että Suomeen olisi tulossa nykyistä sekavampi ja yleisöjulkisuutta selvästi heikentävä osakeomistusten julkisuuden järjestelmä.

Taloustoimittajat ry. suhtautuu epäillen myös siirtymäajan käytännön järjestelyihin. VM on kertonut muistiossaan, että siirtymäaikana selvitetään, voidaanko tietoja jakaa myös internetissä, ns. verkkopohjaisessa hallintarekisterissä. Tässä yhteydessä on määrä selvittää myös tietosuojakysymykset. Taloustoimittajat ry. korostaa, että tietosuojakysymykset tulisi selvittää jo ennen lakiehdotuksen antamista. Näkemyksemme on myös, että kaavailussa verkkopalvelussa on vähemmän tietoa kuin nykyisessä suoraan omistukseen pohjautuvassa omistusrekisterissä, koska suomalaisilla olisi siten oikeus kätkeä osakeomistuksensa ulkomaisten pankkien hallintarekistereihin.

Esitys toisi arviomme mukaan Suomeen kaksi päällekkäistä järjestelmää pörssiyhtiöiden osaksluetteloiden julkisuuden suhteen. Kokonaisuudessaan lopputulos olisi nykymallia heikompi.

LOPUKSI

Toivomme, että lakiesitys palautetaan huolellisempaan valmisteluun ja toivomme, että näkemyksemme otetaan huomioon asian jatkovalmistelussa. Kyse on journalistien ja yleisön kannalta merkittävästä käytännöllisestä ja periaatteellisesta asiasta: läpinäkyvyyden säilyttämisestä ja vahvistamisesta Suomessa.

Tytti Sulander
puheenjohtaja
Taloustoimittajat ry:n hallituksen puolesta

Yhdistyksen varapuheenjohtaja Raine Tiessalo on jäävänsä itsensä ammatillisista syistä eikä ota kantaa asiaan.